

1

„Építész kőkatedrális”

Fejlesztő hatás

Együttműködés, kreativitás, mérés, becslés, szépérzék fejlesztése

Életkori ajánlás Időkeret

6. évfolyam

változó

Eszközigény

Liliom és holló tabló és a hátoldal 2. témája (Buda felvirágzása)

A gyakorlat leírása

A feladat során a diákok megfigyelik a tabló képeit, kiemelten a budai témát, majd elolvassák a hátoldali forrást, és megválaszolják/megbeszélik az ott található kérdést. A gótikus stílusjegyek áttekintését követően adjunk nekik lehetőséget egy gótikus templom vagy más épület kivitelezésére. Erre a legjobb módszer a rajz és vizuális kultúra, valamint a technika/technológia szakos kolléga bevonása. A történelemórák keretében az elmélet feldolgozását és a tervezést követően történhet meg a kivitelezés. A technikák és módszerek tárháza széles, mi a karton építőelemekből és térhálóból kialakított makettet javasoljuk.

2

Koncentrikus körök

Fejlesztő hatás

Logikus gondolkodás, adatkeresés, lényegkiemelés, együttműködés, kreativitás, önálló szövegalkotás, szövegértés fejlesztése, korábban tanultak elmélyítése

Életkori ajánlás Időkeret

6. évfolyam

35 perc

Eszközigény

Vetítő, laptop, internet, füzet/papír, íróeszköz, *Liliom és holló* tabló és hátoldali szövegei, tankönyvi szöveg, kiegészítő forrásanyag

A gyakorlat leírása

A feladat során csoportban dolgoznak a tanulók. A cél, hogy a témakör legfontosabb információi bekerüljenek egy koncentrikus körökből álló, összefoglaló táblázatba. A táblázat belső gyűrűje a tankönyvi tényanyagot, a középső a *Liliom és holló* tabló kiegészítő anyagait, míg a legkülső a saját gyűjtésből származó érdekességeket tartalmazza. A táblázat cikkekre oszlik, mindegyik cikk egy-egy fontos témát jelöl. Végül kialakul egy nagyméretű, falra kirakható összefoglaló ábra, ami segíti a felkészülést a számokérésre.

A családi jelkép

Fejlesztő hatás

Kreativitás, vállalkozói szellem, szem-kéz koordináció, alkotókészség, szövegértés, lényegkiemelés fejlesztése

Életkori ajánlás Időkeret

6. évfolyam 45 perc

Eszközigény

A könyv 3. tablója, a kapcsolódó videó narrációja, fehér papír (lehet műszaki lap), színes ceruza, filc, zsírkréta, olló, ragasztó

A gyakorlat leírása

A gyakorlat első felében a tanulók megismerhetik a családi címerek történetét: a korszak hadtörténetének egyik fontos eleme a bandérium, amely a főúr saját zászlaja/címere alatt vonul hadba. Ezután a tanulók elkészítik saját címerüket. A jelkép feleljen meg a címertan alapjainak, de utaljon a készítő személyére is: jelenjen meg benne családja története. Ne korlátozzuk őket, engedjük, hogy saját magukat fejezhessék ki vele. Az elkészült címerekből "Képtár"-at szervezhetünk. A feladat otthon, önállóan is befejezhető.

Megjegyzések

A „Képtár” jelentését lásd a 2. tábló Ötlettárában.

"A fehér Nándor vár" - Drámázzunk! I.

Fejlesztő hatás

Kreativitás, együttműködés, vállalkozói attitűd, szövegértés, önálló szövegalkotás fejlesztése

Életkori ajánlás Időkeret

6. évfolyam 45 perc/projekt

Eszközigény

Liliom és holló tábló és animáció, vetítő, laptop, internet, jegyzetfüzet/csomagolópapír, íróeszköz

A gyakorlat leírása

A nándorfehérvári csata történetének megismertetésére és rögzítésére adhat jó lehetőséget, ha miniszíndarabot készítünk a történetből. A tanulók megkapják a csata hiteles történetének leírását, amelyet felhasználnak a projekt során. Kijelölhetik, mely jeleneteket szeretnék megkomponálni, a jelenetnek kik a főbb és mellékszereplői, milyen díszlet, milyen jelmez szükséges. Elkészíthetik a forgatókönyvet, majd be is mutathatják a jelenetet.

Megjegyzések

Javasoljuk, hogy a tanulók kooperatív csoportmunkában dolgozzanak: minden csapat vagy egy-egy aspektusért (szcena, jelmezek, hangok, díszlet stb.), vagy egy-egy kiválasztott jelenetért feleljen. (Az utóbbi esetben a csoporttagok osztják fel a jelenet aspektusait.)

Nézd meg a korszakról szóló videót!

5**Egy-egy elfelejtett szó****Fejlesztő hatás**

Logikus gondolkodás, szövegértés fejlesztése

Életkori ajánlás Időkeret

6. évfolyam

5 + 5 perc

Eszközigény

Lilium és holló tabló és annak hátoldali szövegei, valamint a kapcsolódó animáció, vetítő, laptop, internet, tanulók regisztrálása a reftantar.hu oldalon

A gyakorlat leírása

A tabló hátoldalának érdekes szövegei alkalmasak egy klasszikus ismétlő/bemelegítő gyakorlat kivitelezésére. Készítsünk szövegkiegészítő feladatot! Erre alkalmas eszközt digitálisan is találhatunk a Református Tananyagtáron. A feladathoz bármely szöveg vagy akár az animáció szövege is használható. Ebben az esetben az auditív részképesség fejlesztés is megvalósítható, ha úgy szervezzük a feladatot, hogy előbb meghallgathatják az animációt.

6**Csak a zene****Fejlesztő hatás**

Auditív fejlesztés, általános műveltség, szépérzék, érzelmi intelligencia fejlesztése

Életkori ajánlás Időkeret

6. évfolyam

30 perc (pedagógusnak)

Eszközigény

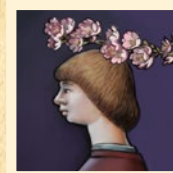
Zenelejátszó, kihangosítás, Mátyás udvarának reneszánsz zenéje, (hangszerek, kották)

A gyakorlat leírása

A feladat nem is klasszikus gyakorlat, inkább az elmélyülést segítő, atmoszférateremtő elem: az órák során hallgassunk a korszakban – elsősorban a magyar királyi udvarokban – született zenéket. Ez lehet a feladatvégzés kísérőjelensége, de akár feladat része is: Mátyás udvarában több korszakos szerző is megfordult, így a gyerekekben felébreszthető a vágy és az igény a korszak és a komolyzene iránt is. Ezt kiegészítheti a muzikálisabb csoportokban egy-egy egyszerűbb dalrészlet, zenemű megtanulása, lejátszása is.

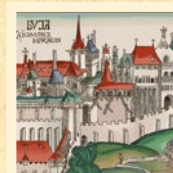
? 1. *Mire utal Janus Pannonius feje felett a virágzó mandulaág?*

! A mandulaág Janus Pannonius Egy dunántúli mandulafáról című költeményére utal. A mandulafa ma a pécsi püspöki palota kertjében áll.

? 2. *Melyek a gótikus építészet legfontosabb stílusjegyei?*

! A gótikus építészet legfontosabb jegyei a csúcsíves szerkezet, a vékonyabb falak, nagy ablakok és a támpillérek alkalmazása a falak tehermentesítésére.

? 3. *Hol található Nagy Lajos király híres lovagvára?*

! Nagy Lajos király diósgyőri vára 1370-től válik jelentőssé, mikor az uralkodó gyakori lengyelországi utazásai miatt itt tartott udvart. A vár egészen a török időkig a királynék kastélya volt.

? 4/a. *Hogy nevezzük a Mátyás könyvtárban található kódexeket?*

! Ezek a korvinák. Nevüket a hollóról, a Hunyadiak címerállatáról kapták.

? 4/b. *Keress híres zeneszerzőket, akik alkottak Mátyás udvarában!*

! Számos művész megfordult a királyi udvarban, közülük is a leghíresebbek: Erasmus Lapidica, Johannes de Stokem, Jacques Barbireau, Sandrachino és Pietro Bono.

? 5. *Melyik állat szerepel a Hunyadiak címerében?*

! A család feltételezhetően még Zsigmond idejében nyerhette el a címer viselésének jogát, és már a legkorábbi ábrázolásokon is egy holló látható benne, csőrében gyűrűvel.

? 6/a. *Kik a „kiskirályok”?*

! A XIII–XIV. században élt tartományurak gúnyneve, amely arra utal, hogy a királyhoz hasonlóan országrésznyi birtokokat uraltak.

? 6/b. *Melyik kiskirály halála után ért véget I. Károly országgyesítő háborúja?*

! A háborúnak Csák Máté halála vetett véget.

? 7. *Milyen címet viselt Hunyadi János 1446 és 1453 között?*

! Kormányzó volt. Rajta kívül eddig még hárman birtokolták ezt a címet a magyar történelemben: Szilágyi Mihály, Kossuth Lajos és Horthy Miklós.

A tartományurak

A tartományúr, kiskirály vagy oligarcha egy nagyobb országrészen önhatalmúlag uralkodó főnemes volt, aki rendszerint királyi előjogokat is használt engedély nélkül. Magyarországon a kiskirályok az Árpád-ház kihalását követő időszakban, a XIV. század elején éltek fénykorukat.

A lovagok

Az 1300-as évek során a láncpáncélt felváltja a nagy fémlemezekből álló páncél. A zárt sisakok a század végére mozgatható rostélyt kaptak, a fegyverek között pedig elterjedtek a másfélkezes kardok is.

A déli végvárrendszer

Nándorfehérvár elnevezése az itt élt bolgárok (lándorok) és a város szláv nevének (Belgrád=Fehérvár) összevonásából született, jelentése Bolgárfehérvár. A Magyar Királyságot védő végvárrendszer legfontosabb vára a XV. század elején épült ki teljesen, amikor a Török Birodalom növekvő ereje szükségessé tette egy összefüggő déli védvonal létrehozását. A végvárak építését 1396 után Zsigmond kezdte meg Zimonytól Szőrényvárig. Az erődítmények láncolata egy évszázadon át védte országunkat a török betörésektől.

A középkori várépítészet

A XV. századra a korábbi kicsi, magas falakkal övezett várak átalakultak. Alapterületük megnőtt, falaik megvastagodtak, a bástyáik alacsonyabbak lettek, és új lőréstípusok jelentek meg, az ostromgépeket felváltó tüzfegyverek elleni védelem érdekében.

A pavese

A gyalogság egyik fontos eszköze volt a 120 cm magas állópajzs (pavese), amelyből hosszú, akár 100 méteres hosszú falat hoztak létre. Ezek védtek a lövéseket az ellenség támadásától, vagy akadályt állítottak a lovasság elé.

A XV. századi huszárok

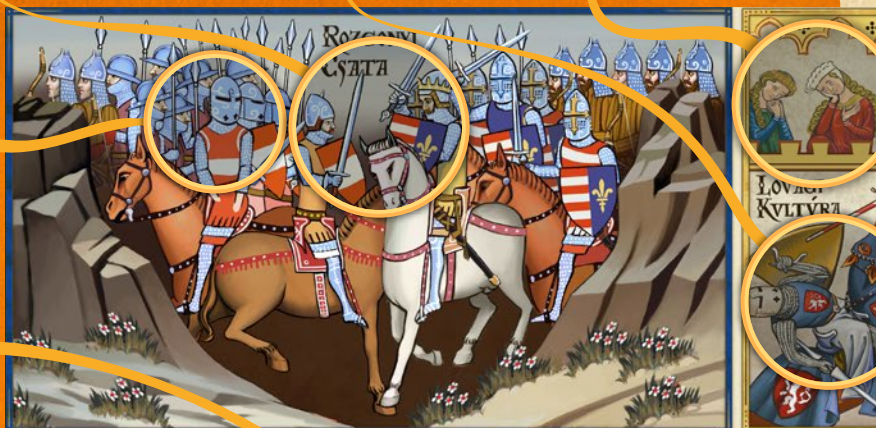
A huszárság először a X. században tűnik fel a Bizánci Birodalom haderejében, majd szláv közvetítéssel jutott el hazánkba. Ekkorra már 4-4,5 méteres kopjával, aszimmetrikus pajzsral (huszártárca), és ívelt szablyával voltak felszerelve a katonák. Páncélzatot nem viseltek.

A cseh birodalom

A Cseh Királyság fénykora II. Ottokár uralkodása idejére tehető: a király elfoglalta Ausztriát, Krajnát, Karintiát és Stájerországot. Törekvéseinek Rudolf német király és IV. (Kun) László vetett véget 1272-ben, a morvai csatában, ahol maga Ottokár is elesett.

Nők az udvarban

A középkori és kora újkori udvarokban a nők szerepe egészen sokrétű volt: egy 20 éves várúrnő már akár többgyermekes anya, 30 éves korára akár nagymama is lehetett. Feladatuk a nevelés mellett a vendégek fogadása, rendezvények szervezése volt.

Mátyás nehézlovassága

1450-re kialakult a gótikus vértetzet, amely olyan egybefüggő lemezpáncélt alkotott, ami feleslegessé tette a pajzsok viselését. Általában hosszúkas sisakot (salade) hordtak, a gazdagabbak lovaikat pedig nagy, lemezes páncél védte.

Mátyás nehézgyalogsága

A térség gyalogsága egy adott pontot védett a csatamezőn, támadásokban nem vett részt. Gyengébb anyagi helyzetük miatt a gyalogosok általában kevésbé voltak páncélozva, mint a lovasság. Fegyverzetük 2-2,5 méter hosszú lándzsából, alabárdokból és állópajzsokból állt.

Toldi Miklós

Bihar vármegyéből származó nemes, Nagy Lajos legendás erejű vitéze. Részt vett a nápolyi hadjáratokban, a híres „Fehér kompánia” vezetője, majd Pozsony vármegye alispánja lett. Emlékezetét Arany János Toldi-trilógiája ápolja.

A budai vár

A budai vár építését még a tatárjárás idején kezdték meg, de Nagy Lajos uralkodása alatt vált számottevő erősséggé, királyi székhellyé. Fénykorát a XV. században, Zsigmond, majd Mátyás alatt élte.

A tabló stílusa

A Bibliotheca Corviniana Hunyadi Mátyás híres budai könyvtára volt. Az ott őrzött, illetve onnan származó kódexek hagyományos elnevezése a korvinák. Mátyás az 1460-as években kezdte el gyűjteni híres kódexeit. A köteteket bőrrel és selyemmel bevont falapokra készített nemesfémveretekkel díszítették. A gyűjtemény összeállításában az itáliai mester, Taddeo Ugoletti játszott jelentős szerepet. Ma hazánkban 53 korvina található, míg a világon 216 ismert belőlük. Főleg Ausztriában és Olaszországban őriznek jelentősebb gyűjteményt.

A reneszánsz építészet

A reneszánsz építészeti stílus elsősorban a klasszikus ókori építészetből merített inspirációt: a kör alaprajzú formák, az ókorra jellemző díszítő elemek újbóli használata, valamint a világos, tiszta terek kialakítása jellemezte.

Luxemburgi Zsigmond

A késő középkori Európa egyik legjelentősebb uralkodója. Uralkodása idejére tehető az utolsó keresztény hadjárat, valamint az egyik leghosszabb ideig fennálló egyházszakadás felszámolása is. Az ő nevéhez kapcsolódik a törökök elleni déli védelmi vonal kiépítése.

Az igazságos Mátyás legendája

„Meghalt Mátyás, oda az igazság!” A magyar néphagyományban számos monda és mese szól Mátyás igazságosságáról. A nagy királyról továbbélő, idealizált kép már nem sokkal a halála után kialakult: a népmondák uralkodója maga volt a népéért áldozatra is képes vezető, aki álruhában vizsgálódik, és igazságot tesz gazdagok és szegények között is. A valóságban – bár Mátyás reformok tucatjait hajtotta végre – semmivel sem fordított több figyelmet a közemberek ügyeire, mint kortársai.

Kinizsi Pál

A legenda szerint Mátyás és hadvezére, Magyar Balázs egy malomnál álltak meg frissítőért. Az ifjú Kinizsi egy malomkővet tálcaként használva vitte ki a vizet. Mátyásnak megtetszett a legény mutatványa, és maga mellé vette.

Vitéz János

Zrednai Vitéz János a korszak nagy művészetpártolója volt. Mátyás az ő hatására támogatta a művészetek és tudományok képviselőit hazánkban. 1445-ben esztergomi érseki, majd később bíborosi kinevezést is kapott a pápától, Pozsonyban egyetemet is alapított.

A lőpor forradalma

Európában először a XIV. században alkalmazták a lőport hadászati céllal. Magyarországon elsőként Mátyás fekete seregében terjedtek el a tüzfegyverek: a feljegyzések szerint a sereg 2000 puskással és jelentős ostromtüzérséggel rendelkezett.

